

УДК 791.6:7.071.2«19»

Ольга Сергіївна Білаш,

доцент,

Київський національний університет культури і мистецтв,

Київ, Україна,

e-mail: bilash.olga96@gmail.com,

ORCID: 0000-0002-6910-2238

Зоя Михайлівна Макарова,

Київська муніципальна академія

естрадного та циркового мистецтв,

Київ, Україна,

e-mail: zoya.m.makarova@gmail.com,

ORCID: 0000-0003-2814-931X

**БОРИС ГЕОРГІЙОВИЧ ШАРВАРКО:
ПРИНЦИПИ РОБОТИ І ОРГАНІЗАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ**

Анотація. Мета дослідження – проаналізувати ключові аспекти принципів роботи та організаційної діяльності Б. Г. Шарварка. Методологія роботи включає використання наступних методів дослідження: порівняльно-історичного, структурно-функціонального, семіотичного, системного аналізу тощо. Завдання публікації полягають у вивченні режисерських принципів роботи Б. Г. Шарварка, організаційних засад його діяльності як режисера масових театралізованих видовищ і свят. Серед принципів роботи Б. Шарварка можна виділити наступні: поєднання професій режисера театру, естради, масового дійства та кіно в одній особі режисера масового дійства; синтез сучасного матеріалу з традиційним репертуаром; вміле використання факту і документа у соцреалістичному дусі; використання традиційної обрядовості; прискіпливий аналіз сценарію та шляхів його реалізації у постановці; вміле

поєднання ліризму, гумору і пафосу; обов'язковість розкриття теми всіма доступними художніми засобами; розуміння конфлікту всередині твору; втілення власного світовідчуття режисера; необхідність пізнання жанрової суті сценарію. Вкрай важливим є організаційний аспект, що посприяв успіху постановок Б. Г. Шарварка. Художнє оформлення, вдале застосування аудіовізуальних інструментів, логістика, реклама та робота з глядачем, налагодження діалогу та співпраці між учасниками вистави – все це є складовими успіху справді визначних театралізованих дійств за авторства українського митця.

Ключові слова: Борис Шарварко, режисура масових свят, театралізовані масові заходи, репертуар

Вступ. Театралізовані масові заходи і свята, які проводяться в Україні сьогодні, як і в будь-якій іншій країні, не обходяться без режисури і, відповідно, постаті самого режисера-постановника як, по суті, головної дійової особи на масовому відкритому або закритому майданчику, а також поза ним. Це не просто має бути фахівець своєї справи, але й людина з широким кругозором і стратегічним баченням, ерудована і комунікативно-розвинена особистість, яка володіє монтажним мисленням і великими креативним потенціалом, здатна поєднати попередній досвід і традиції з інноваційними підходами.

Постановка проблеми. Якщо поглянути ретроспективно в українське минуле, ми не знайдемо багато великих імен, з якими асоціюється формування української традиції масових театралізованих заходів. Таким майстром, беззаперечно, можна вважати Бориса Георгійовича Шарварка, режисерський підхід і творча спадщина якого залишаються маловивченими. Молоде покоління режисерів і театрознавців, працюючи сьогодні, не повинні і не можуть оминати увагою цю

постать і те, що вона зробила для становлення режисури масових театральних заходів і свят в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Безумовно, найголовнішим джерелом для дослідження режисерських і організаторських підходів Б. Шарварка є теоретичні матеріали, які він встиг презентувати під час свого викладання в тоді ще Державній академії керівних кадрів культури і мистецтв (сьогодні НАКККіМ), що були систематизовані й видані у формі навчально-методичного посібника «Режисура театралізованого масового дійства» у 2004 р. [18]. З огляду на структуру цього посібника, можна зрозуміти, що в ньому викладені не лише теоретичні аспекти режисерського мистецтва театралізованого дійства («Специфіка режисури масового дійства» і «Робота режисера над сценаріями»), але й практичні, зокрема сценічно-композиційні плани проведення святкового концерту для учасників урочистого засідання, присвяченого 1500-річчю Києва, масової театральної-художньої вистави на Центральному стадіоні Києва на честь 40-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні, масової театралізованої вистави на о. Хортиця на честь 500-річчя українського козацтва, «Космічно-снігової фантазії», масової театралізованої вистави на честь V річниці Незалежності України, тощо. Гортаючи сторінки посібника Б. Шарварка, можна скласти уявлення про те, як він розумів поняття режисерського задуму і його важливість, роботу над сценарієм, співпрацю режисера і художника, роль музичного супроводу, форму і жанр, спортивні і пластичні елементи в межах постановок, роботу режисера з творчим колективом, виконавцем, над мізансценою, а також про його підхід до вузькіших питань, пов'язаних із організацією самої театралізованої вистави.

Окремо в межах джерелознавчого аналізу потрібно розглядати роботи, в яких розкриваються важливі у концептуальному плані аспекти сценарно-режисерської

діяльності [9], а також ті, що пов'язані з питаннями методики і організації масових видовищ [11].

У роботі використовуються й інші додаткові джерела, що допомагають краще і глибше зрозуміти особливості творчого підходу Б. Шарварка, які разом з вищеозначеними потребують відповідної дослідницької методології.

Метою публікації є аналіз ключових аспектів принципів роботи та організаційної діяльності Б. Г. Шарварка. Сформульована мета вимагає вирішення наступних актуальних завдань: проаналізувати джерельну базу та методологічні засади дослідження, охарактеризувати творчу спадщину Б. Шарварка на тлі становлення вітчизняної режисури масових свят, розглянути організаційні засади діяльності Б. Шарварка як режисера масових театралізованих видовищ і свят.

Виклад основного матеріалу. Творчість Б. Шарварка формувалася в межах радянської культурної парадигми, що, зокрема, відображалось на театралізації масових культурних заходів. Створення нової комуністичної культури та усунення перешкод на шляху її утвердження [1] вилилось у контроль над культурним середовищем. М. Рольф писав, що «Терор та святкова пропаганда йшли рука об руку...», маючи на меті цілком видозмінити суспільство в межах нового ідеологічного курсу.

З 1918 р. здійснюється оформлення нових подій та свят – «Червоний календар», що використовувався як інструмент вдосконалення соціалістичних форм комунікації, будівництва нового побуту й розвитку художньої діяльності. Неминучо є пастка, як влучно стверджував Жан Бодрійяр, дроблення часу на фіксовані частки, що начебто готує його для ролі споживацького предмета [3, с. 5]. Кількість нових «свят» зростала, тривав постійний пошук нових приводів для увіковічення нового ладу та безперервна робота з підготовки цих свят до споживання населенням у форматі своєрідного Вчення [6, с. 79]. Свята подекуди самі слугували інформаційними каналами, з яких

мешканці нової держави дізнавалися про головні політичні та соціокультурні події.

У святковій обрядовості 1920-1930-х рр. поєднувалися помпезність дійства та низові ініціативи: будь-яка подія перетворювалась на обрядове дійство. Станом на сер. 1930-х рр. сформувалася палітра найвагоміших радянських свят. Святування являли собою поєднання політичних мітингів та елементів народного театру, що подекуди трансформувались у масштабні масові вистави, які, проте, рідко відходили від типових наративів [10, с.137].

Урочисті зібрання, вшанування пам'яті комуністичних героїв та тематичні вечори нової творчості перетворювали свята на виховний механізм, що мав на меті сформувати суспільну думку, зокрема молоді, у «правильному» ідеологічному напрямку.

У 1950-1960-х рр. масові заходи під впливом лібералізації починають активніше поєднуватися з традиційним мистецтвом, особливо – «трудові свята». Соціалістичні свята зступали у календарі релігійні свята з метою викорінення останніх, замішуючи їх «соціально-реалістичними» обрядами. Створювалася нова обрядова «мова», нова «героїка». У театральному форматі відзначались досягнення окремих робітників та соціалістичного ладу загалом: виголошувалися промови, відкривалися сільськогосподарські виставки, відбувалися концерти художньої самодіяльності, обігривалася зустріч символічних персонажів Весни, що супроводжувалися масовими гулянням на селі [4, с. 75].

Радянські свята вирізнялися своєю колективною природою: святування Нового Року супроводжувалось урочистими зборами трудових колективів, сімейні свята набували театралізованих рис («червоний похорон», «звіздини», «комсомольське весілля» тощо), партійні заходи супроводжувались урочистими обрядами.

Поворот в організації масових театральних дійств, що відбувся у 1970-х-1980-х рр. минулого сторіччя, призвів до перетворення глядача на учасника та до урізноманітнення художніх засобів: спортивні номери, техніка та декорації імплементуються в драматичну дію. У часи домінування соцреалістичного напрямку в мистецтві втіленням нового підходу в організації театралізованих зібрань стало масове святкування 40-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній Війні 1941-1945 рр., режисоване Борисом Шарварком.

Народився Борис Григорович 17 травня 1929 р. у Новограді-Волинському на Житомирщині. У 1966 р. закінчив факультет режисури Московського державного інституту культури, працював на посадах директора Новоград-Волинського Будинку культури, директора і художнього керівника Житомирського музичного драматичного театру (1962-1966 рр.), очолював Київський театр оперети (1966-1972 рр.) і був заступником директора Київського театру імені Івана Франка (1972-1977 рр.).

З 1977 р. він був головним режисером фестивалів і культурних програм «Укрконцерту». Ця установа була створена 1959 р. [15, с. 1, 2] з метою пропагування визначних вітчизняних творів та класичної спадщини в УРСР, зокрема і проведення масових заходів. 350 артистів різних профілів виступали в безлічі артистичних та розважальних програм [14, с. 2]. Колективи 23 обласних і 2 республіканських філармоній щороку давали понад 70 000 концертів, які відвідували від 17 до 20 млн. слухачів [2, с. 38].

В інтерв'ю Г. Добрянської Б. Шарварко постає працюючим перфекціоністом ще у часи своєї юності: його ансамбль «Полісся» здобув визнання таких метрів як Павло Вірський, Григорій Верьовка та композитор Климентій Домінчен [5]. Саме завдяки його роботі Київський театр оперети вважався другим у СРСР після Московського театру.

Дійство на 47 000 артистів, на 7 000 більше, ніж солдатів у Київському військовому окрузі, на честь 40-річчя Перемоги; концерт на честь 500-річчя козацтва з кількома сотнями тисяч глядачів були дійсно грандіозними заходами [5]. Його авторству також належать фестивальні концерти «Київська весна», «Кримські зорі» та «Золота осінь». Помер Борис Георгійович 31 травня 2002 р. і похований на Байковому кладовищі у Києві.

Мистецтво масового театралізованого дійства та, відповідно, спеціальність режисера масових свят і театралізованих вистав є доволі новим явищем, важлива роль у становленні та розвитку якого належить саме Б. Г. Шарварку. Як зазначає А. Обертинська, серед спеціалістів даного жанру постать митця постає як законодавча [11, с. 3].

Борис Георгійович майстерно поєднував матеріали, відчував потреби глядача, і, очевидно, не випадковою була його співпраця з Є. Мірошниченко, Д. Гнатюком, Г. Циполою, Державним народним хором ім. Г. Верьовки, Академічним ансамблем народного танцю ім. П. Вірського тощо.

Для Б. Шарварка режисерська творчість була багатоструктурною, поєднувала професії режисера театру, естради, масового дійства та кіно, про що висловлювався В. Немировича-Данченко. Синтез різних видів мистецтва з фактичним матеріалом творять широке художнє полотно режисера, прикладом якого може слугувати сценарій «Можна все на світі вибирати, сину...» до V річниці Дня Незалежності.

На прикладі використання історичних хронік чи фільмів під час заходів, присвячених подіям минулого, можна пояснити, чому, на думку Б. Шарварка, документалістика була здатна ефективно розкрити й донести тему [12]. Втім, одночасно рекомендуючи не зловживати кіноматеріалом, наводячи негативний приклад творчого звіту майстрів мистецтв і художніх колективів м. Києва від 2000 р. [18, с.5].

Робота з традиційними елементами є іншою особливістю режисури масового дійства. Пісенному, хореографічному,

драматичному, декоративно-ужитковому мистецтвам має бути надано сценічний характер, одночасно маючи на увазі точність їхнього відтворення та збереження автентики. Блок «Ми – з Надзбруччя», виконаний фольклорно-обрядовим колективом Шумського РБК, під час творчого звіту Тернопільської області Б. Шарварко пропонує як приклад хорошої роботи з автентичністю.

Аналіз сценарію та драматургічного матеріалу є фундаментальним аспектом режисерської роботи, що передбачає визначення актуальності теми, пріоритетних завдань, визначення головного конфлікту й основної події, сюжету, фабули, жанру, композиції, характеристики головних дійових осіб. Даний аспект роботи має допомогти скласти уявлення про тему сценічної постановки. Захід «Козацькому роду – нема переводу» Б. Шарварко використовує як приклад досягнення цілісності події завдяки врахуванню цілого спектру проблем, дотичних до теми.

Концерту до IX річниці Незалежності України з темою «Вітчизна одна-єдина, іншої немає і не може бути» та назвою «Можна все на світі вибирати, сину. Вибрати не можна тільки Батьківщину» Б. Шарварко наводить як приклад тематичної послідовності епізодів концерту. Перший блок концерту – «Любіть Україну», що супроводжується текстом ведучих і хореографією; другий – «Талановита молодь – майбутнє України», в межах якого виступають дитячі мистецькі колективи; третій – «Славетна гордість українського мистецтва»; останній – «Слава незалежній Україні! Героям слава!». Таким чином, ідея соборності України постає як наскрізна ідея події, збігаючись із темою, в той час як сценарій, відповідно, збігається з надзавданням постановки [18, с. 7].

Для Б. Шарварка стрижневими чинниками роботи режисера є надзавдання та ключова дія. Надзавдання, основна мета драматургічного твору, постає після визначення режисером

мети та ідеї. Наскрізна дія, у свою чергу, є рухом до здійснення надзавдання, досягнення мети заходу.

Вагомим етапом аналізу сценарію для митця є фіксація суперечності в проблемі. Режисер має вхопити конфліктність того, що його турбує: зміст, сили (хто і яку позицію займає, яка кінцева мета, дія і контрдія), предмет конфлікту, а ще характер і глибинні передумови. Театру немає без дії, що покладається в основу боротьби, тож, на сцені знаходить своє художнє відображення амбівалентності життєвого протистояння. [18, с. 10]. Логіка побудови дієвого ряду забезпечує формування композиції та цілісність і структурність театрального твору [16, с. 166].

З аналізу сценарію випливає визначення жанру майбутньої постановки, що здійснюється на базі літературного матеріалу. Втім, очевидним є значущість бачення режисера, що, у свою чергу, пояснює імпліцитне розташування ним оціночного елемента. Визначення специфіки драматичного твору та відповідних емоційно-підсилювальних засобів є надзвичайно важливим. Б. Шарварко наголошує на «почутті жанру» [18, с.15], вмінні використовувати жанрове різноманіття. Проблематизуючи принципи утворення жанрів театралізованих масових дійств, митець визнає відповідним принцип синтезу антитез художнього і документального, умовного й реального, абстрактного і конкретного [18, с. 16]. Коректне визначення жанру є непомірно важливим, тому робота з жанровою суттю є вихідною для режисера.

Б. Шарварко завершує огляд специфіки режисури масового дійства рефлексією щодо постаті режисера. Він закликає досліджувати творчість майстрів, не боятися потрапити «в чужі тенета», перебувати в постійному пошуку, остерігатися лишень бездарності та всезнайства. Митець влучно проводить паралель між режисурою та грою у шахи: «Шахові фігури мають мізансцени, красоту ходу, виграшних позицій і тріумф перемоги. Хіба це не режисура? А білі і чорні фігури –

блискуче художнє вирішення конфлікту. Їх розстановка в процесі гри – лінія конфлікту. Режисер, як і гросмейстер, думає – коли і як фігури світити і пускати їх на поле (читайте сцена), щоб вони були виграшними» [18, с. 19].

Засадничим принципом режисури свята Б. Шарварко називає розділення дійства на 2 частини: офіційної частини, подекуди театралізованої, та концертної програми. До Х річниці створення Внутрішніх Військ МВС України офіційна процедура внесення та винесення прапора, як підкреслює сам режисер, потребувала детального церемоніального оформлення.

Організаційна робота починається зі створення постановочної групи та подальшого детального розподілу завдань між учасниками, проведення планування та роботи над технічними аспектами постанови [18, с. 21]. Для успішного продукування образів необхідно налагодження взаємодії між усіма учасниками: акторами, сценаристами та самим «персонажами».

Оформлення цілісної вистави неможливе без «почуття цілісності», як вважає сам Б. Шарварко. Цей принцип, на думку кіносценариста Е. Загданського, пов'язує всі складові вистави ще на етапі планування [8]. Окрім цього, необхідно розуміти організаційний механізм втілення загального емоційного фону в життя [18, с. 24]. Б. Шарварко вважає, що світла, музики та звуку не достатньо для створення повноцінного видовища: має бути враховано й оформлення контексту події, що потребує взаємодії в організаційному полі. Театральне масове видовище повинно містити ритмічний малюнок, який визначає рівень драматичної боротьби, що дало підставу свого часу Лесю Курбасу виголосити, що «краса там, де є яскравий ритм» [7, с. 311]. З ритмом дуже тісно пов'язаний темп (поняття «темпоритму» у К. Станіславського [13]), який розкриває характер дії, образно-емоційне звучання епізоду та впливає на хронометраж.

Іншим важливим елементом у постановках Б. Шарварка є мізансцена, оскільки саме в ній втілюється манера і стиль видовища, досягається образне узагальнення. Саме мізансцена є пластичним вираженням простору сценічного життя героя, а для її побудови необхідна правильна розстановка візуальних акцентів та розуміння простору. Це акцентування має бути ідейним, сюжетним і смисловим, що виражатиме внутрішнє чуття виконавця [18, с. 27]. Масові мізансцени, на думку Б. Шарварка, найскладніші, оскільки потребують збереження «фактури» акторів та великого простору.

Необхідною складовою вдалої вистави є вміння працювати із музичним оформленням: розуміння жанрової специфіки та щільна співпраця режисера з композитором [18, с. 29]. Музика є рушієм емоційного фону вистави, що збуджує наскрізну дію, насичує дійство, дає розуміння контексту та духу епохи. Відомі ж композиції, щоб не стати їх заручником, краще не використовувати, зазначає сам Б. Шарварко. Завдання композитора полягає в тому, щоб розробити детальну партитуру для оркестрів і хорів, що відповідає тематиці та ідейній спрямованості театралізованого заходу.

Останніми роками, поруч із акторською грою, одним з ключових елементів створення постановки є її візуальна складова, за що відповідає художник-постановник. Режисер постає своєрідним деміургом, який направляє художника; останній, у свою чергу, узгоджує бачення режисера з необхідністю розкриття зорової складової постановки. Він веде роботу над ескізами гриму, костюмів, бутафорії, паралельно працюючи зі сценаристом і режисером на досягнення спільного результату.

Враховуючи масштаб театралізованих дійств, режисованих Б. Шарварком, останній відповідав і за організаційні питання, від логістики і реклами до компонування глядацької зали. Своїми конкретними практичними рішеннями і діями Б. Шарварко демонстрував високий, якщо не сказати

майстерний, рівень організації творчих проєктів. Для багатьох сучасних українських режисерів він залишається прикладом гармонійного поєднання професіоналізму в галузі культури і мистецтва з визначними менеджерськими навичками.

Висновки. Б. Шарварко творив в епоху, коли головною метою нових свят було продемонструвати визначальні зміни в культурному і соціально-політичному житті, правильність ідеологічного курсу, яким рухалася радянська держава – продовження нової радянської традиції, усталеної у 1920-х – 1930-х рр. Наступний етап розвитку радянського масового театралізованого дійства, 1950-і-1960-і рр., відзначався появою народних мотивів у масових дійствах. Уже на зламі 1970-х та 1980-х рр., zenit творчості Б. Шарварка, впроваджувалися нові режисерські принципи у проведенні масових дійств: глядач перетворювався на учасника урочистих заходів, а самі дійства були витримані в соціалістично-реалістичному дусі.

У цьому контексті й формувалася творча режисерська лабораторія Бориса Шарварка. Народний артист України (до того – УРСР), кавалер відзнак Президента України II і III ступенів, професор, «Людина року» України в мистецтві (2000 р.), Б. Шарварко впродовж 53 років творчої діяльності підготував більше 1000 театралізованих заходів. Трудоголік та перфекціоніст, ще за часів роботи у провінційному Новоград-Волинському Будинку культури він отримував відзнаки відомих митців свого часу.

Отже, серед принципів роботи Б. Шарварка можна виділити наступні: поєднання професій режисера театру, естради, масового дійства та кіно в одній особі режисера масового дійства; синтез сучасного матеріалу з традиційним репертуаром; вмиле використання факту і документа у соцреалістичному дусі; використання традиційної обрядовості; прискіпливий аналіз сценарію та шляхів його реалізації у постановці; вмиле поєднання ліризму, гумору і пафосу; обов'язковість розкриття теми всіма доступними художніми

засобами; розуміння конфлікту всередині твору; втілення власного світовідчуття режисера; необхідність пізнання жанрової суті сценарію.

Вкрай важливим є організаційний аспект, що посприяв успіху постановок Б. Шарварка. Художнє оформлення, вдале застосування аудіовізуальних інструментів, логістика, реклама та робота з глядачем, налагодження діалогу та співпраці між учасниками вистави – все це є складовими успіху справді визначних театралізованих дійств авторства українського митця.

Література

1. Анатомия революции. 1917 год в России: массы, партии, власть: Санкт-Петербург: Глаголь, 1994. 444 с.
2. Безклубенко С. Развитие культуры в Украинській РСР: Київ: Політвидав України, 1981. 119 с.
3. Бодрийяр Ж. Система вещей. Москва: РУДОМИНО, 2001. 109 с.
4. Гошко Ю., Дмитренко Р., Здоровега Н. Соціалістична обрядовість на Україні: Історичний досвід та сучасні проблеми. Київ: Наукова думка, 1983. 223 с.
5. Его армии артистов превосходили по численности воинские подразделения (интервью А. Добрянской с Б. Шарварко). Сегодня. №121 (1169), 04.06.2002. URL: <https://ukr.segodnya.ua/oldarchive/c2256713004f33f5c2256bcd003c390e.html>
6. Ермолин Е. Материализация призрака. Тоталитарный театр советских массовых акций 1920-1930 –х гг. Ярославль: Изд-во ЯГПУ, 1996. 141 с.
7. Життя і творчість Леся Курбаса / за ред. Богдан Козак. Львів ; Київ ; Харків : Літопис, 2012. 656 с.
8. Загданский Е. От мысли к образу. 2-е изд. доп, Київ: Мистецтво, 1990. 159 с.
9. Захава Б. Мастерство актера и режиссера. Москва: ГИТИС, 2008. 432 с.

10. Короленко Є. Особливості організації театралізованих свят радянського періоду. Культура і мистецтво у сучасному світі. 2015. Вип. 16. С. 135-141.
11. Обертинська А., Голубцова Л. Основи режисури театралізованих масових вистав: навч. посібник. Київ: ДАКККіМ, 2004. 87 с.
12. Сазонова А. Документ в структурі театралізованого представлення і праздника. Филологія і культура. 2014. №4 (38). С. 273-279.
13. Скорик Н. Система Станіславського як базовий орієнтир для сьогодняшнього театру. Вестник Московського державного університету культури і мистецтв. 2015. №4 (66). С. 112-117.
14. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтв України, м. Київ (ЦДАМЛМ України), Українське гастрольно-концертне об'єднання Укрконцерт, ф. 504, оп. 1, спр. 2, с. 2.
15. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтв України, м. Київ (ЦДАМЛМ України), Українське гастрольно-концертне об'єднання Укрконцерт, ф. 504, оп. 1, спр. 1, 2 арк.
16. Цунский И. Театральная герменевтика и анализ театрального текста. Общественные науки и современность. 2000. №3. С. 161-171.
17. Шарварко Б. Концертні жнива. Музика. 1973. № 6. С. 22.
18. Шарварко Б. Режисура театралізованого масового дійства: Навчально-методичний посібник. Київ: ДАКККіМ, 2004. 124 с.

Ольга Сергеевна Белаш,

доцент,

Киевский национальный университет культуры и искусств,

Киев, Украина,

e-mail: bilash.olga96@gmail.com,

ORCID: 0000-0002-6910-2238

Зоя Михайловна Макарова,

Киевская муниципальная академия

эстрадного и циркового искусств,

Киев, Украина,

e-mail: zoya.m.makarova@gmail.com,

ORCID: 0000-0003-2814-931X

**БОРИС ГЕОРГИЕВИЧ ШАРВАРКО:
ПРИНЦИПЫ РАБОТЫ И ОРГАНИЗАЦИОННАЯ
ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ**

Аннотация. Цель публикации – анализ ключевых аспектов принципов работы и организационной деятельности Б. Г. Шарварко. Методология работы включает использование следующих методов исследования: общеисторического, сравнительно-исторического, аналитического и биографического. Задания публикации заключаются в изучении режиссёрских принципов работы Б. Г. Шарварко, организационных основ его деятельности как режиссера массовых театрализованных зрелищ и праздников. Среди принципов работы Б. Шарварко можно выделить следующие: совмещение профессий режиссера театра, эстрады, массового действия и кино в лице режиссера массового действия; синтез современного материала с традиционным репертуаром; умелое использование факта и документа в соцреалистическом духе; использование традиционной обрядовости; тщательный анализ сценария и путей его реализации в постановке; умелое

сочетание лиризма, юмора и пафоса; обязательное раскрытие темы всеми художественными средствами; понимание конфликта внутри произведения; воплощение собственного мироощущения режиссера; необходимость познания жанровой сути сценария. Крайне важен организационный аспект, который способствовал успеху постановок Б. Г. Шарварко. Художественное оформление, удачное применение аудиовизуальных инструментов, логистика, реклама и работа со зрителем, установление диалога и сотрудничества между участниками спектакля – все это является составляющими успеха действительно выдающихся театрализованных действий авторства украинского мастера.

Ключевые слова: Борис Шарварко, режиссура массовых праздников, театрализованные массовые мероприятия, репертуар

Olha S. Bilash,
Associate Professor,
Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine,
e-mail: bilash.olga96@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-6910-2238

Zoia M. Makarova,
Kyiv Municipal Academy of Circus and Variety Arts,
Kyiv, Ukraine,
e-mail: zoya.m.makarova@gmail.com,
ORCID: 0000-0003-2814-931X

BORYS SHARVARKO: HIS CAREER, WORKING PRINCIPLES AND ORGANIZATIONAL ACTIVITY

Abstract. The main aim of the publication is to analyze key aspects of Borys Sharvarkos` career, working principles and organizational activity. The methodology of the work contains using of these research methods: general-historical, comparative-historical, analytical etc. The aim of the publication in exploration of Borys Sharvakos` director`s principles, organizational origins of his activity of the theatrical performances. Among the main principles of B. Sharvarko`s approach following can be highlighted: combining professions such as theatre director, show director, director of mass production, musical editor, choreographer and movie director in one person – the director of mass production; synthesis of modern material and traditional repertoire; skillful usage of facts and documents in a socially realistic way; employment of traditional ritualism; a thorough analysis of the script and ways for its realization in a play; skilled conjunction of lyricism, humour and pathos; call to use all available artistic means of storytelling to portray a theme; understanding of conflict that lies at the base of artwork; the embodiment of personal inner world of the director; a

need to explore what is the nature of the genre of the script. All of those, who was lucky to take part in Sharvarkos` performances were incredibly happy to share and get the art-experience, which was truly all-Ukrainian, because for each performance he tried to use the best crews and performers from all over the country. The organization was crucial to the success of B. Sharvarko`s production. The publication reminds us about the directors` true talent and his desire to improve the domestic mass performance. Artistic framing, skillful application of audio and visual tools, logistics, advertising and connection to the audience, establishment of a dialogue and cooperation between everyone involved in the production of a play – all of it played its role in the success of truly outstanding theatrical works, whose author is a Ukrainian artist.

Key words: Borys Sharvarko, directing of mass celebrations, theatrical mass events, repertoire

References

1. Anatomiya revolyutsii. 1917 god v Rossii: massy, partii, vlast` [The anatomy of the revolution. 1917 in Russia: masses, parties, power] . Sanct-Petersburg: Glagol, 1994 [in Russian].
2. Bezklubenko S. (1981). Rozvytok kul'tury v Ukrayins'kiy RSR [The development of culture in the Ukrainian SSR]. Kyiv: Polityvydav Ukrayiny [in Ukrainian].
3. Bodriyar Zh. (2001). Systema veshchey [The system of things]. Moscow: RUDOMINO [in Russian].
4. Hoshko, Yu., Dmytrenko R., Zdoroveha N. (1983). Sotsialistychna obryadovist' na Ukrayini: Istorychnyy dosvid ta suchasni problemy [Socialist rituals in Ukraine: Historical experience and modern problems]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
5. Yego armii artistov prevoskhodili po chislennosti voinskiye podrazdeleniya (interv'y u A. Dobryanskoy s B. Sharvarkoy) (2002) [His armies of artists were outnumbered by military units (A. Dobrianskaya interview with B. Sharvarka)]. Segodnya, 121

- (1169), 04.06. Available at: <https://ukr.segodaya.ua/oldarchive/c2256713004f33f5c2256bcd003c390e.html> [in Ukrainian].
6. Ermolin, E. (1996). Materializatsiya prizraka. Totalitarnyy teatr sovetskikh massovykh aktsiy 1920-1930-kh gg. [Materialization of a ghost. The totalitarian theater of Soviet mass actions of 1920-1930s]. Yaroslavl: YAGPU. [in Russian].
  7. Zhyttya i tvorchist' Lesya Kurbasa / za red. Bohdan Kozak (2012) [The life and work of Les Kurbas /ed. Bohdan Kozak]. L'viv; Kyiv; Kharkiv: Litopys [in Ukrainian].
  8. Zagdanskiy, E. (1990). Ot mysl'i k obrazu [From thought to image]. Kyiv: Mystetstvo [in Ukrainian].
  9. Zahava, B. (2008). Masterstvo aktera i rezhissera [The skill of the actor and director]. Moscow: GITIS [in Russian].
  10. Korolenko, Ye. (2015). Osoblyvosti orhanizatsiyi teatralizovanykh svyat radyans'koho periodu [Features of the organization of theatrical holidays of the Soviet period]. Kul'tura i mystetstvo u suchasnomu sviti. 2015, 16, 135-141 [in Ukrainian].
  11. Obertyns'ka, A., Holubtsova, L. (2004). Osnovy rezhysury teatralizovanykh masovykh vystav: navch. posibnyk [Fundamentals of Directing Mass Performances]. Kyiv: DAKKKiM [in Ukrainian].
  12. Sazonova, A. (2014). Dokument v strukture teatralizovannogo predstavlennya i prazdnika [The document in the structure of the pageant and celebration]. Filologiya i kul'tura, 4 (38), 273-279 [in Russian].
  13. Skorik, N. (2015). Sistema Stanislavskogo kak bazovyy oriyentir dlya segodnyashnego teatra [Stanislavsky's system as a reference point for today's theater]. Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo universiteta kul'tury i iskusstv, 4 (66), 112-117 [in Russian].
  14. Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv-muзей literatury i mystetstv Ukrainy, m. Kyiv (TSDAML Ukrainy),,, Ukrainy's'ke hastrol'no-kontsertne ob'yednannya Ukrkontsert [Central State Archive-

Museum of Literature and Arts of Ukraine, Kyiv], f. 504, op. 1, spr. 2, s. 2. [in Ukrainian].

15. Tsentral'nyy derzhavnyy arkhiv-muzey literatury i mystetstv Ukrayiny, m. Kyiv (TSDAMLM Ukrayiny), Ukrayins'ke hastrol'no-kontsertne ob'yednannya Ukrkontsert,[Central State Archive-Museum of Literature and Arts of Ukraine, Kyiv], f. 504, op. 1, spr. 1, 2 ark. [in Ukrainian].

16. Tsunsky, I. (2000). Teatral'naya germeneytika i analiz teatral'nogo teksta [Theatrical hermeneutics and analysis of theatrical text]. Obshchestvennyye nauki i sovremennost', 3, 161-171 [in Russian].

17. Sharvarko, B. (1973). Kontsertni zhnyva [Concert reaping]. Muzyka, 6, 22 [in Ukrainian].

18. Sharvarko, B. (2004). Rezhysura teatralizovanoho masovoho diystva: Navchal'no-metodychnyy posibnyk [Directing a theatrical mass action]. Kyiv: DAKKKiM [in Ukrainian].